

แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับ บุหรี่ไฟฟ้าสำหรับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในพื้นที่จังหวัดนครพนม Learning Promotion Guideline to Enhance Health Literacy About E-Cigarette for the District Learning Encouragement Center in Nakhon Phanom Province

เมธชนนท์ ประจวบลาภ, ศศ.ม., Metchanon Prajuablap, M.A.^{1*}

ณัฐวิโรจน์ มหายศ, รป.ด., Nattawirot Mahayot, D.P.A.²

เจษฎากร อังกุลพัฒนาสุข, ศศ.ม., Jasadakorn Angkulpattanasuk, M.A.³

สุทธินันท์ มีชำนาญ, รป.ม., Sutthinan Meechumnant, M.P.A.⁴

¹ผู้อำนวยการสำนักกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต, สถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย

¹Director of Office of Activity for Lifelong Learning, Thailand Youth Institute

²อาจารย์ ดร., คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

²Lecturer, D.P.A., Faculty of Management Sciences, Dhonburi Rajabhat University

³ผู้ช่วยหัวหน้าสำนักงานเลขาธิการ, สถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย

³Assistant Director of Office of Secretary General, Thailand Youth Institute

⁴อาจารย์พิเศษ, วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

⁴Special Instructor, Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*Corresponding Author Email: edu.ynet@gmail.com

Received: July 17, 2025

Revised: August 31, 2025

Accepted: November 18, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของผู้เรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในพื้นที่จังหวัดนครพนม และเสนอแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าสำหรับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในพื้นที่จังหวัดนครพนม งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เรียนที่ลงทะเบียนเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1

ปีการศึกษา 2567 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครพนม จำนวน 404 คน ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) เครื่องมือการวิจัย เป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) ข้อคำถามความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า 3) คำถามปลายเปิดสำหรับเสนอแนะเพิ่มเติม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.891 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ และร้อยละ ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาจัดทำแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ และนำร่างแนวทางไปขอความเห็นกับ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร ครู และบุคลากรสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครพนม ผู้ทำงานด้านการรณรงค์บุหรี่และบุหรี่ไฟฟ้า การศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตลอดชีวิต และการสื่อสารสุขภาพ ซึ่งมีประสบการณ์ในแต่ละด้านไม่น้อยกว่า 2 ปี คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง เก็บข้อมูลผ่านการสนทนากลุ่มและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า (1) ผู้เรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในพื้นที่จังหวัดนครพนมมีระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าอยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 81.11) และ (2) แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าสำหรับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในพื้นที่จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย หลักการ-เป้าหมาย รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ เนื้อหาการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การประเมินผล และบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: การส่งเสริมการเรียนรู้ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ บุหรี่ไฟฟ้า ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ

Abstract

This research purposes to study the level of health literacy about E-cigarette among learners at the District Learning Encouragement Centers in Nakhon Phanom Province and to propose guidelines for promoting learning to enhance health literacy about E-cigarettes within these centers. This research was mixed methods research, consisting of two phases. Phase 1 study the level of health literacy about E-cigarette. The sample were 404 learners who were enrolled in the first semester of the 2024 academic year at the District Learning Encouragement Centers in Nakhon Phanom Province. A stratified random sampling technique was used. The tools applied in the data were the questionnaire, and the statistical data analysis was conducted by employing frequency and percentage. Phase 2 development of learning promotion guidelines to enhance health literacy about E-cigarette. The key informants included 11 experts comprising administrators and teachers from the Nakhon Phanom Provincial Office of Learning Encouragement, as well as professionals in the fields of anti-smoking and E-cigarette campaigns, non-formal or lifelong education, and health communication, each with no less than two years of experience. The participants were selected through purposive sampling. Data were collected through focus group and analyzed using content analysis. The results that (1) the learners at the District Learning Encouragement

Centers in Nakhon Phanom Province was at a very high level of Health Literacy About E-Cigarette (81.11 percent), and (2) the guidelines for promoting learning to enhance Health Literacy About E-Cigarette for the District Learning Encouragement Centers in Nakhon Phanom Province comprised the following components: principles of the guidelines, objectives, models of learning promotion, learning content, learning media, evaluation, and roles of related agencies.

Keywords: *Learning Promotion Health Literacy, E-cigarette, District Learning Encouragement Center*

บทนำ

ผลิตภัณฑ์ยาสูบอิเล็กทรอนิกส์ หรือ บุหรี่ไฟฟ้า (E-Cigarette) เป็นผลิตภัณฑ์ยาสูบชนิดหนึ่ง ทำหน้าที่ส่งมอบนิโคติน สารปรุงแต่ง และสารเคมีอื่นเข้าสู่ร่างกายผู้บริโภค มีชื่อเรียกเป็นที่นิยมหลากหลายชื่อ อาทิ พอด (Pod) หรือ เวป (Vape) เป็นต้น (U.S. Department of Health and Human Services, n.d.) ข้อมูลทางการแพทย์และสาธารณสุขรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าว่าบุหรี่ไฟฟ้าก่อให้เกิดผลกระทบทางสุขภาพต่อระบบหัวใจและหลอดเลือด ระบบทางเดินหายใจ ระบบประสาท และระบบต่อมไร้ท่อ เนื่องจากบุหรี่ไฟฟ้ามีส่วนประกอบของสารนิโคตินสังเคราะห์ โลหะหนัก ละอองฝุ่นขนาดเล็ก (PM) สาร Propylene glycol และสารแต่งกลิ่นต่าง ๆ ปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้าเริ่มทวีความรุนแรงขึ้นในประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน จากการสำรวจของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ร่วมกับ สถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2565 พบความชุกการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งประเทศมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 25.08 อันเนื่องจากกลยุทธ์ของอุตสาหกรรมบุหรี่ไฟฟ้าได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปลักษณะทันสมัย ขนาดเล็ก พกพาง่าย และใส่สารปรุงแต่งกลิ่น รส และสี รวมทั้งสร้างวาทกรรม

ค่านิยม และความเชื่อที่ไม่ถูกต้องในสังคมจริงและสังคมออนไลน์ ได้แก่ บุหรี่ไฟฟ้าปลอดภัยกว่าบุหรี่ปริมาณ บุหรี่ไฟฟ้าช่วยเลิกบุหรี่ และสูบแล้วดูเททันสมัย ตลอดจนลักลอบจำหน่ายบุหรี่ไฟฟ้าใกล้เคียงสถานศึกษาเพื่อดึงดูดให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงผลิตภัณฑ์บุหรี่ไฟฟ้าได้โดยสะดวก (ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ, 2567; เมธชนนท์ ประจวบลาภ และสุรเชษฐ์ โพธิ์แสง, 2567) ความชุกของการสูบบุหรี่ไฟฟ้าที่สำรวจพบข้างต้นนั้น อยู่ในระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ยเป้าหมายความชุกการสูบบุหรี่ของประชากรที่ประเทศไทยต้องการบรรลุ คือ ไม่เกินร้อยละ 14 เมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2570 (กองงานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ กรมควบคุมโรค, 2565) อย่างไรก็ตาม ได้มีการสำรวจปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ โดยพบข้อมูลผู้ชื่นชอบกลิ่นบุหรี่ไฟฟ้ามีโอกาสใช้บุหรี่ไฟฟ้า 9.89 เท่า ผู้ที่เคยสูบบุหรี่มวน มีโอกาสใช้บุหรี่ไฟฟ้า 7.94 เท่า ผู้เรียนในสังกัดการศึกษานอกระบบมีโอกาสใช้บุหรี่ไฟฟ้า 2.37 เท่า ผู้ดื่มสุรามีโอกาสใช้บุหรี่ไฟฟ้า 2.25 เท่า ผู้ที่ได้รับควันบุหรี่มือสองมีโอกาสใช้บุหรี่ไฟฟ้า 2.16 เท่า ผู้ที่เคยถูกชักชวนให้ใช้บุหรี่ไฟฟ้ามีโอกาสใช้บุหรี่ไฟฟ้า 2.09 เท่า และผู้เชื่อว่าบุหรี่ไฟฟ้าปลอดภัยกว่าบุหรี่ปริมาณมีโอกาสใช้บุหรี่ไฟฟ้า 1.62 เท่า (เมธชนนท์ ประจวบลาภ และสุรเชษฐ์ โพธิ์แสง, 2567)

จังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีแนวเขตจังหวัดติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งมีรายงานพบการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อนและบุหรี่ไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้าน (ด่านศุลกากรนครพนม, 2567) การลักลอบนำเข้าบุหรี่ไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าสู่จังหวัดนครพนมและจังหวัดอื่น ๆ ที่มีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลให้เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาและประชาชน มีโอกาสเข้าถึงผลิตภัณฑ์บุหรี่ไฟฟ้าและบริโภคบุหรี่ไฟฟ้าได้ง่ายมากขึ้น สอดคล้องกับข้อมูลการสำรวจการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในเขตสุขภาพที่ 8 ส่วนใหญ่เป็นจังหวัดที่มีแนวเขตติดประเทศเพื่อนบ้านประกอบด้วย จังหวัดอุดรธานี สกลนคร นครพนม เลย หนองคาย หนองบัวลำภู และ บึงกาฬ พบความชุกการบริโภคบุหรี่ไฟฟ้าถึงร้อยละ 34 ซึ่งสูงเป็นลำดับที่ 4 ของประเทศ (เมธชนนท์ ประจวบลาภ และสุรเชษฐ์ โพธิ์แสง, 2567)

การป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาตการแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้า จึงเป็นวาระทางสังคมเรื่องสำคัญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากปล่อยให้อัตราการใช้บุหรี่ไฟฟ้า เด็ก เยาวชน และประชาชนเพิ่มขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศในหลายด้าน อาทิ การใช้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นประตูสู่การใช้สารเสพติดชนิดอื่น ค้ารักษาพยาบาลจากผู้ป่วยด้วยโรคทางกาย ใจและปัญญาที่สัมพันธ์กับการใช้บุหรี่ไฟฟ้า และมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมจากไอละออง/อุปกรณ์บุหรี่ไฟฟ้า (กองงานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ กรมควบคุมโรค, 2566) รวมถึงเติบโตไปเป็นพลเมืองที่ไม่มีคุณภาพ แนวทางแก้ไขปัญหาระบบบุหรี่ไฟฟ้าประการหนึ่ง คือ ยกระดับให้บุคคลมีความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบ เนื่องจากความรอบรู้ด้านสุขภาพเป็นคุณลักษณะของบุคคลต่อการเข้าถึงข้อมูลทางสุขภาพ มีความรู้ มีทักษะการตัดสินใจ และใช้ข้อมูลทางสุขภาพที่ได้รับ

เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของตนเอง (ภาสกร เนตรทิพย์วิทย์, 2564) กอปรกับความรอบรู้ด้านสุขภาพส่งผลต่อผลลัพธ์ทางสุขภาพและพฤติกรรมทางสุขภาพ กล่าวคือ ผู้ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับที่เหมาะสมจะมีพฤติกรรมทางสุขภาพที่ดี (เกศินี สราญฤทธิชัย, 2564) จากปัญหาการแพร่ระบาดและผลกระทบของบุหรี่ไฟฟ้า รวมทั้งความสำคัญของการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของผู้เรียนและศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า โดยมุ่งเน้นไปยังผู้เรียน การศึกษานอกระบบในจังหวัดนครพนมและเข้ารับบริการการศึกษานอกระบบในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ (กศน. เดิม) เนื่องจากสอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้เรียนการศึกษานอกระบบที่มีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้าและมีอัตราการบริโภคบุหรี่และบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่า 2 เท่าเมื่อเทียบกับผู้เรียนในระบบโรงเรียน (เมธชนนท์ ประจวบลาภ, ชนกนารถ บุญวัฒน์กุล, เจษฎาการ อังกุลพัฒนาสุข, และฐานิชา สุขเกษม, 2566) รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพปัญหาในพื้นที่จังหวัดนครพนมที่มีความชุกในการสูบบุหรี่ไฟฟ้าจำนวนมาก จากความเป็นมาข้างต้น การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าจึงมีความจำเป็น ซึ่งผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการให้สารสนเทศเกี่ยวกับความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของผู้เรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การกำหนดนโยบาย การป้องกัน คัดกรอง และกำหนดวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อยกระดับความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าสำหรับผู้เรียน ซึ่งจะช่วยลดอัตราการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของประชากรในจังหวัดนครพนมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของผู้เรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในพื้นที่จังหวัดนครพนม
2. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าสำหรับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในพื้นที่จังหวัดนครพนม

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร คือ ผู้เรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัด สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ระดับจังหวัดนครพนม ซึ่งลงทะเบียนเข้ารับการศึกษิตตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 10,681 คน และผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครพนม ผู้ทำงานด้านการรณรงค์และควบคุมบุหรี่ไฟฟ้า

ด้านการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตลอดชีวิต และด้านการสื่อสารสุขภาพ จำนวน 11 คน

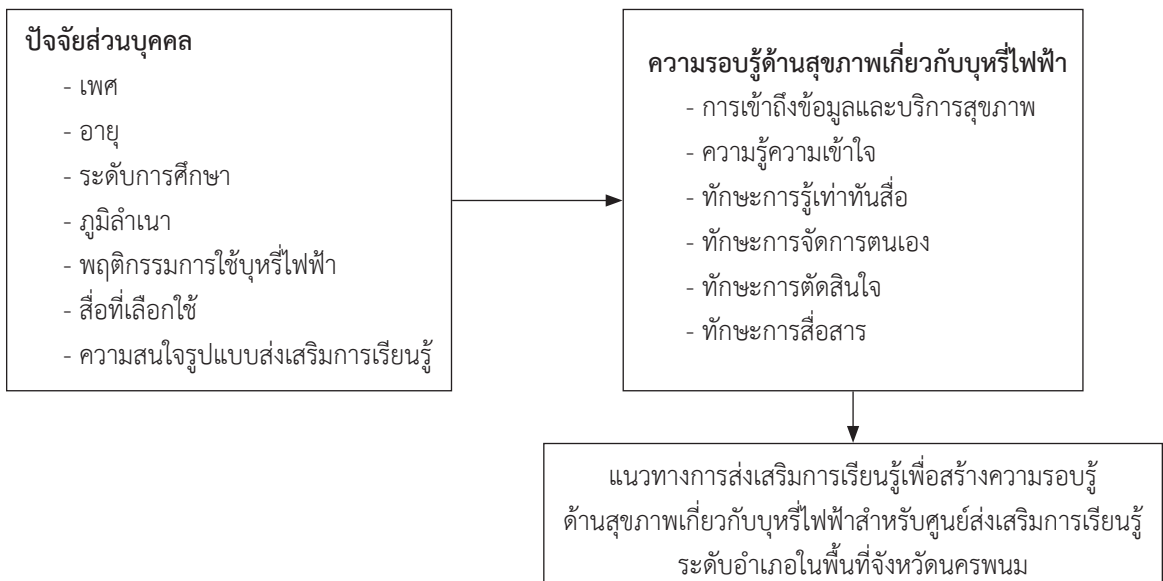
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย

- 1) ความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า ครอบคลุมองค์ประกอบ การเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ ความรู้ความเข้าใจ ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ทักษะการจัดการตนเอง ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการสื่อสาร และ
- 2) การส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า ครอบคลุมแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 เท่านั้น

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2567 ถึง 30 มิถุนายน 2568

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยมาจากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง (ดังแผนภาพที่ 1)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ผสมผสานการเก็บข้อมูลระหว่าง ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) และคุณภาพ (Qualitative data) แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาระดับความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของผู้เรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครพนม

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของผู้เรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครพนม สำหรับนำข้อมูลไปออกแบบแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ในขั้นที่ 2 มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง: ประชากร คือ ผู้เรียนที่ลงทะเบียนเรียนในภาคที่ 1 ปี 2567 ของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครพนม จำนวน 10,681 คน (สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครพนม, 2567) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 375 คน โดยเก็บได้จริงจำนวน 404 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ในขั้นตอนแรกผู้วิจัยทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) แบ่งเป็นกลุ่มตามเขตการปกครอง ในระดับอำเภอของจังหวัดนครพนม จำนวน 12 กลุ่ม และในแต่ละกลุ่มทำการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) ด้วยจำนวนใกล้เคียงกัน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย: แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมทางด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ บุหรี่ไฟฟ้า และความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบ ประกอบด้วย 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) ข้อคำถาม

ความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า 6 ด้าน มีข้อคำถามด้านละ 4 ข้อ รวมทั้งสิ้นจำนวน 24 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบประเมินตนเองแปลความหมาย 5 ระดับ ตามแบบของ Likert และ 3) คำถามปลายเปิด สำหรับเสนอแนะเพิ่มเติม โดยเครื่องมือวิจัยฉบับนี้ผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC จากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการศึกษานอกกระบบ ความรู้ด้านสุขภาพ และด้านการวิจัย จำนวน 3 คน แต่ละข้อมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 0.60 ทุกข้อ รวมถึงหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ด้วยการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่มีความใกล้เคียงแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.891

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล: ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างผ่านระบบออนไลน์ (google form) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยขอความอนุเคราะห์ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้แต่ละอำเภอ ประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างล่วงหน้าก่อนเก็บข้อมูล

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้วิเคราะห์: วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ คือ วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) และวิเคราะห์ความเห็นด้านความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสถิติเชิงสถิติเชิงพรรณนา คือ ร้อยละ (Percentage) โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายของกองสุศึกษา (2561) คือ คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60 ของคะแนนเต็มอยู่ในระดับไม่ดี คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 60-79 อยู่ในระดับพอใช้ และเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 80 อยู่ในระดับดีมาก

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าสำหรับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครพนม

ขั้นตอนที่ 2 นี้เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อค้นพบในขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์และออกแบบแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าสำหรับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครพนม หลังจากนั้น นำร่างแนวทางไปขอความเห็นกับผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิผ่านการสนทนากลุ่ม มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants): จำนวน 11 คน เลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) จากผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครพนม 6 คน ผู้ทำงานด้านการรณรงค์และควบคุมบุหรี่ไฟฟ้า 3 คน ด้านการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตลอดชีวิต 1 คน และด้านการสื่อสารสุขภาพ 1 คน กำหนดเกณฑ์พื้นฐาน คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องมีประสบการณ์ในแต่ละด้านไม่น้อยกว่า 2 ปี

2.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล: ประเด็นคำถาม การประชุมสนทนากลุ่ม และร่างแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าสำหรับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครพนม

2.3 การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล: ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (focus group) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในวันที่ 4 มิถุนายน 2568 ระหว่างเวลา 10:00-12:00 น. ผ่านการสนทนากลุ่มด้วยระบบออนไลน์ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ที่ได้รับการสนทนากลุ่มและนำมาสรุปเป็นแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ต่อไป

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2568จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์

และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครบุรีตามเอกสารรับรองเลขที่ 2567/222(17)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของผู้เรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในพื้นที่จังหวัดนครพนม

ผลการศึกษาระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของผู้เรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในพื้นที่จังหวัดนครพนม แบ่งนำเสนอข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ปัจจัยส่วนบุคคล และ ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของผู้เรียน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครพนม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 218 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.96 อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 10-25 ปี จำนวน 227 ราย คิดเป็นร้อยละ 56.19 มีระดับการศึกษาที่มีมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 201 ราย คิดเป็นร้อยละ 49.75 มีภูมิลำเนาอาศัยที่อำเภอเมืองนครพนม จำนวน 51 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.62 มีพฤติกรรมที่ไม่สูบบุหรี่ไฟฟ้า จำนวน 362 ราย คิดเป็นร้อยละ 89.60 เลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์ค้นหาและเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ จำนวน 321 ราย คิดเป็นร้อยละ 79.46 และสนใจรูปแบบส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง จำนวน 242 ราย คิดเป็นร้อยละ 59.90

ส่วนที่ 2 ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มตัวอย่างในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครพนม ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของผู้เรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครพนมภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 81.11) เมื่อพิจารณารายด้านของความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าพบว่า ด้านทักษะ

การตัดสินใจ ด้านการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและบริการ 81.21 และ 80.38 ตามลำดับ) สำหรับด้านความรู้ด้านสุขภาพ ด้านทักษะการจัดการตนเอง และด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 82.74, 82.45, (ร้อยละ 79.98 และ 79.91 ตามลำดับ) (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงระดับความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ยาสูบของผู้เรียน (n=404)

ความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ยาสูบ	ความสามารถของตนเอง	
	ร้อยละ	แปลผล
1. การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและบริการด้านสุขภาพ	82.45	ดีมาก
2. ความรู้ความเข้าใจ	79.98	พอใช้
3. ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	80.38	ดีมาก
4. ทักษะการจัดการตนเอง	81.21	ดีมาก
5. ทักษะการตัดสินใจ	82.74	ดีมาก
6. ทักษะการสื่อสาร	79.91	พอใช้
ความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ยาสูบ (ภาพรวม)	81.11	ดีมาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 พัฒนาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ยาสูบสำหรับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครพนม

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยได้นำสารสนเทศสำคัญมาวิเคราะห์และออกแบบแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ คือ ประเด็นพฤติกรรมใช้บุหรี่ยาสูบของผู้เรียน การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อค้นหาและเรียนรู้ข้อมูลด้านสุขภาพ ความสนใจรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ มาจัดทำแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยมีทิศทางมุ่งให้ผู้เรียนลด ละ เลิกพฤติกรรมการใช้บุหรี่ยาสูบและป้องกันผู้ใช้บุหรี่ยาสูบรายใหม่ มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุหรี่ยาสูบ และส่งเสริมทักษะการสื่อสารสุขภาพให้กับผู้เรียน เนื่องจากพบว่าผู้เรียนมีระดับความรู้ความเข้าใจและมีทักษะการสื่อสาร

อยู่ในระดับพอใช้

หลังจากนั้น ผู้วิจัยนำร่างแนวทางไปขอความเห็นกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญผ่านการสนทนากลุ่ม ด้วยระบบออนไลน์ สามารถสรุปผลเป็นแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ยาสูบสำหรับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครพนม ดังนี้

1. หลักการของแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้: เป็นชุดข้อเสนอสำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้มีระดับความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ยาสูบที่สูงขึ้น มีความรู้ความเข้าใจอย่างเพียงพอต่อการตัดสินใจเลือกปฏิเสธไม่ใช้บุหรี่ยาสูบหรือลด ละ เลิก บุหรี่ยาสูบ พร้อมทั้งมีทักษะการสื่อสาร โน้มน้าวใจให้คนรอบข้างหรือครอบครัวเลือกไม่สูบบุหรี่ยาสูบร่วมกับตนเอง ผ่านการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และใช้สื่อการ

เรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการดำเนินงานต้องมีความต่อเนื่อง

2. เป้าหมาย: เพื่อยกระดับความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของผู้เรียนในสังกัดศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในพื้นที่จังหวัดนครพนม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนลด ละ เลิกใช้บุหรี่ไฟฟ้า และป้องกันผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้ารายใหม่

3. รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้: ผู้จัดควรเน้นส่งเสริมการเรียนรู้ด้วย 1) รูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง เป็นสำคัญ โดยอาจจัดในลักษณะอบรมให้ความรู้กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 1 วัน หรือครึ่งวัน ตามความสนใจและความสะดวกของผู้เรียน 2) รูปแบบการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ เป็นรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ในลักษณะของการบูรณาการเนื้อหาเข้าสู่หลักสูตรการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ และ 3) รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ โทษ พิษภัยและอันตรายจากบุหรี่ไฟฟ้า โดยเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาจังหวัดนครพนม และสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครพนม

4. เนื้อหาการเรียนรู้: จากการศึกษาพบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า และทักษะการสื่อสารอยู่ในระดับพอใช้ และมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าทุกด้าน ดังนั้น เนื้อหาการเรียนรู้ จึงควรสอดคล้องกับสภาพปัญหาความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มเป้าหมายดังนี้

4.1 ความรู้ความเข้าใจ: ผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ควรใช้เนื้อหาเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานของบุหรี่ไฟฟ้า สารเคมีในบุหรี่ไฟฟ้า โทษ พิษภัย และอันตรายจากบุหรี่ไฟฟ้าในด้านร่างกาย ระบบประสาทและสมอง ระบบทางเดินหายใจ ระบบหัวใจและหลอดเลือด ระบบสุขภาพจิต ผลต่อทารกในครรภ์ โรคที่เกิดจากการใช้บุหรี่ไฟฟ้า และภาระค่าใช้จ่ายจากบุหรี่ไฟฟ้า

อันเป็นสินค้าที่ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รวมถึงให้นำเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาดของอุตสาหกรรมบุหรี่ไฟฟ้าหรือ วาทกรรมที่ไม่ถูกต้องจากบุหรี่ไฟฟ้า เช่น บุหรี่ไฟฟ้าปลอดภัย บุหรี่ไฟฟ้าช่วยให้เลิกบุหรี่มวน เป็นต้น

4.2 ทักษะการสื่อสาร: ผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ควรใช้เนื้อหาเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ หรือการถ่ายทอดข้อมูลพื้นฐาน เพื่อพัฒนาให้กลุ่มเป้าหมายมีทักษะการสื่อสาร สำหรับการชักชวนหรือถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าไปยังคนใกล้ชิด เช่น คู่สมรส บุตร หลาน ญาติ พี่น้อง หรือคนในชุมชน

5. สื่อการเรียนรู้: สื่อหลักประกอบด้วย สื่อสังคมออนไลน์, สื่อเคลื่อนไหว, สื่อสิ่งพิมพ์, และสื่อกิจกรรม สื่อเสริมประกอบด้วย สื่อบุคคล และสื่อเสียง ทั้งนี้ การใช้สื่อต้องคำนึงถึงความแตกต่าง ข้อจำกัด หรือลักษณะเฉพาะของผู้เรียนรายบุคคล รวมถึงสอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้เรียนด้วย ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้สามารถประสานขอรับสื่อสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องบุหรี่ และบุหรี่ไฟฟ้า ได้ที่สถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย มูลนิธิธรรมรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ เครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ กองสุขศึกษา กองงานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ อย่างไรก็ตาม ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภออาจให้ผู้เรียนที่เป็นต้นแบบลด ละ เลิก บุหรี่ไฟฟ้าหรือเป็น Influencer ทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนได้

6. การประเมินผล: ควรเน้นเพื่อพัฒนาปรับปรุงความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า มากกว่าการประเมินผลเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา อาจประเมินก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ระหว่าง และภายหลังเข้าร่วมกิจกรรม และควรให้ผลย้อนกลับ เพื่อให้ผู้ถูกประเมินมีโอกาสทราบว่าจะต้องค้นคว้าหรือศึกษาข้อมูล

บุหรีไฟฟ้าเพิ่มเติมในประเด็นใด และควรมีการเสริมแรงให้ผู้เรียน เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจเมื่อเข้าร่วมการเรียนรู้ เช่น การให้เกียรติบัตร การชมเชย หรือให้รางวัล นอกจากนี้ ควรประเมินอย่างง่ายและใช้เครื่องมือการประเมินที่หลากหลาย อาทิ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ หรือ แบบสังเกต เป็นต้น

7. บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง:
ประกอบด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3 ระดับ คือ 1) สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครพนม ทำหน้าที่กำหนดนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่อง บุหรีไฟฟ้า รวมถึงสนับสนุน หนุนเสริม และกำกับติดตามในเชิงนโยบาย 2) ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ทำหน้าที่จัดกิจกรรมหรือส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมาย และ 3) สถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย มูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาคน กongsuksika กองงานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ทำหน้าที่สนับสนุนสื่อ องค์ความรู้ วิทยากรกระบวนการ และทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ให้กับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษา พบว่า ผู้เรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ซึ่งเป็นสถานศึกษา สังกัด สำนักงานสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครพนม มีระดับความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรีไฟฟ้าภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครพนม และศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ตระหนักและให้ความสนใจกับปัญหาจากการสูบบุหรีไฟฟ้า จึงทำหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับบุหรีไฟฟ้าและกำหนดมาตรการ

ดำเนินงานที่เกี่ยวข้องเป็นผลทำให้ผู้เรียนมีระดับความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรีไฟฟ้าอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากหากหน่วยงานทางการศึกษาทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การมีความรอบรู้และพฤติกรรมทางสุขภาพที่เหมาะสม สอดคล้องกับ รายงานของสำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดนครพนม (2567) ที่ระบุว่า สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครพนมได้ร่วมมือดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติด และ สอดคล้องกับ เมธชนนท์ ประจวบลาภ และคณะ (2566) ที่ทำการศึกษารอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบของเด็กและเยาวชนการศึกษานอกระบบ และพบว่ามีความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบภาพรวมอยู่ในระดับดีมากเช่นเดียวกันและ สอดคล้องกับการศึกษาของ Phetphum, Keeratisiroj, & Prajongee (2025) พบว่า พฤติกรรมการใช้หรือไม่ใช้ บุหรีไฟฟ้าเกิดจากปัจจัยหลายระดับ โดยปัจจัยระดับองค์กร คือ สถานศึกษา หากมีการกำหนดมาตรการป้องกันบุหรีไฟฟ้าอย่างเข้มงวด ก็จะเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้นำไปสู่พฤติกรรมทางสุขภาพอย่างเหมาะสม

2. แนวทางส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรีไฟฟ้าสำหรับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครพนม ประกอบด้วย หลักการและเป้าหมายที่มุ่งยกระดับความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับบุหรีไฟฟ้าของผู้เรียน มีรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ ครอบคลุมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง เพื่อคุณวุฒิตามระดับ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่วนเนื้อหาการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจเรื่องบุหรีไฟฟ้า ทั้งข้อมูลพื้นฐาน โทษผลกระทบ ความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง กลยุทธ์การตลาดของบุหรีไฟฟ้าและทักษะการสื่อสาร รวมถึงการเลือกใช้อุปกรณ์การเรียนรู้และวิธีการประเมินผลที่ยืดหยุ่นมีความหลากหลายตามบริบท

ของผู้เรียน และบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องครอบคลุมทั้งหน่วยงานระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ และผู้สนับสนุน สอดคล้องกับงานศึกษาของภาสกร เนตรทิพย์วัลย์ (2564) กล่าวไว้ว่า แนวทางแก้ไขปัญหारेื่อบุหรี่ไฟฟ้าควรยกระดับให้บุคคลมีความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบ เนื่องจากความรอบรู้ด้านสุขภาพเป็นคุณลักษณะของบุคคลต่อการใช้ข้อมูลทางสุขภาพที่ได้รับเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี และสอดคล้องกับหน้าที่ของกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ (2566) นำเสนอไว้ว่า ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอมีหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง เพื่อคุณวุฒิตามระดับ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต อีกทั้ง ผู้วิจัยเห็นว่าเนื้อหาการส่งเสริมการเรียนรู้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้าและความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องของประชาชนเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า ตามรายงานของศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (2567) ที่นำเสนอความเชื่อที่ไม่ถูกต้องในสังคมจริงและสังคมออนไลน์เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า เช่น บุหรี่ไฟฟ้าปลอดภัย ไม่มีอันตราย และช่วยเลิกบุหรี่มวน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในฐานะที่เป็นสถานศึกษา สามารถนำแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการสุขภาพภายในสถานศึกษา โดยกำหนดเป็นมาตรการการบริหารการส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าให้กับผู้เรียนในสถานศึกษา นอกจากนี้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครพนม สามารถนำแนวทางไปเป็นกำหนดเป็นนโยบาย และแผนขับเคลื่อนสถานศึกษาปลอดบุหรี่ในภาพรวมระดับจังหวัด ร่วมกับหน่วยงานทางสาธารณสุขได้

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566. กรุงเทพฯ: ปิยมิตร มัลติมีเดีย
- กองงานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ กรมควบคุมโรค. (2565). แผนปฏิบัติการด้านการควบคุมยาสูบแห่งชาติฉบับที่สาม พ.ศ. 2565-2570. กรุงเทพฯ: อักษรกราฟิกแอนด์ดีไซน์.
- กองงานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ. (2566). รายงานของคณะกรรมการศึกษาและจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับมาตรการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดบุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทย. นนทบุรี: กลุ่มสื่อสารและพัฒนาองค์กรกองงานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ กรมควบคุมโรค.
- กองสุศึกษา. (2561). ถึงเวลาพัฒนาสุขภาพเด็กไทย: แนวทางการสร้างเสริมความรู้ด้านสุขภาพ และพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สามเจริญพาณิชย์.
- เกศินี สราญฤทธิชัย. (2564). ความรอบรู้ด้านสุขภาพ: แนวคิด ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- ด้านศุลกากรนครพนม. (2567). ด้านศุลกากรนครพนม จับกุมบุหรี่ต่างประเทศ เครื่องบุหรี่ไฟฟ้า น้ำยาบุหรี่ไฟฟ้า หัวฟัดบุหรี่ไฟฟ้า ปลั๊กไฟ สายชาร์จ โทรศัพท์มือถือ สารบำรุงพืช และอื่น ๆ จำนวน 11 แพ้คดี มูลค่ารวม 261,149.31 บาท. สืบค้นจาก https://nakhonphanom.customs.go.th/cont_strc_simple_with_date.php?lang=th&top_menu=menu_homepage&ini_menu=&left_menu=menu_office_news¤t_id=142328324148505f4b464b46

- ภาสกร เนตรทิพย์วัลย์. (2564). โปรแกรมสร้างเสริม
ความรอบรู้ทางสุขภาพเพื่อพัฒนาพฤติกรรม
ป้องกันการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นตอนต้นโดยประยุกต์
การจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เมธชนนท์ ประจวบลาภ, และสุรเชษฐ์ โพธิ์แสง. (2567).
การลักลอบจำหน่ายบุหรี่ไฟฟ้ารอบสถานศึกษา:
แนวทางสร้างความปลอดภัยสำหรับเด็กและ
เยาวชน. *วารสารการสร้างเสริมสุขภาพไทย*,
3(2), 153-160.
- เมธชนนท์ ประจวบลาภ, ชนกนารถ บุญวัฒนะกุล,
เจษฎากร อังกุลพัฒนาสุข, และธัญญา สุขเกษม.
(2566). แนวทางการพัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อ
สร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์
ยาสูบของเด็กและเยาวชนในระบบการศึกษา
และการศึกษานอกระบบ. กรุงเทพฯ: สถาบัน
ยุวทัศน์แห่งประเทศไทย.
- ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ.
(2567). *TRC Yearbook of Tobacco Control*
2565-2566. กรุงเทพฯ: เจริญดีมีนคังการพิมพ์.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนครพนม. (2567).
นครพนม One Team ลงนาม MOU โครงการ
สถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสพติดและอบายมุข.
สืบค้นจาก <https://thainews.prd.go.th/thainews/news/view/95848/?bid=1>
- สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครพนม.
(2567). การดำเนินงานด้านการป้องกันยาเสพติด
ในสถานศึกษา สำนักงาน สกร. ประจำจังหวัด
นครพนม. นครพนม: สำนักงานฯ.
- Phetphum, C., Keeratisiroj, O., & Prajongjeep, A.
(2025). Socio-ecological factors associated
with e-cigarette susceptibility and current
use among Thai adolescents. *Addiction
Research & Theory*, 33(3), 213-222. doi:
10.1080/16066359.2024.2415571
- U.S. Department of Health and Human Services.
(n.d.). *E-Cigarette, or Vaping, Products
Visual Dictionary*. Retrieved from [https://
www.cdc.gov/tobacco/basic_information/
e-cigarettes/pdfs/ecigarette-or-vaping-
products-visual-dictionary-508.pdf](https://www.cdc.gov/tobacco/basic_information/e-cigarettes/pdfs/ecigarette-or-vaping-products-visual-dictionary-508.pdf)

